Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

26 mars 2015 *

”Begäran om förhandsavgörande — Obligatorisk ansvarsförsäkring för motorfordon — Direktiv 90/232/EEG — Artikel 2 — Försäkringspremiens belopp skiljer sig beroende på det territorium där motorfordonet används”

I mål C-556/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauen) genom beslut av den 17 oktober 2013, som inkom till domstolen den 28 oktober 2013, i målet

”Litaksa” UAB

mot

”BTA Insurance Company” SE,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen samt domarna K. Jürimäe (referent), J. Malenovský, M. Safjan och A. Prechal,

generaladvokat: P. Mengozzi,

justitiesekreterare: handläggaren M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— UAB ”Litaksa”, genom D. Gintautas, advokatas,

— Litauens regering, genom D. Kriaučiūnas och A. Svinkūnaitė, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom A. Steiblytė och K.-P. Wojcik, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: litauiska.

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 2 i rådets tredje direktiv 90/232/EEG av den 14 maj 1990 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om ansvarsförsäkring för motorfordon (EGT L 129, s. 33; svensk specialutgåva, område 13, volym 19, s. 189), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/14/EG av den 11 maj 2005 (EUT L 149, s. 14) (nedan kallat tredje direktivet), samt principerna om fri rörlighet för personer och varor och den allmänna icke-diskrimineringsprincipen.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan UAB ”Litaksa” (nedan kallat Litaksa), ett vägtransportföretag och ”BTA Insurance Company” SE (nedan kallat BTA), ett försäkringsbolag. Målet rör återbetalning av ersättning som utbetalats till skadelidande enligt den obligatoriska ansvarsförsäkringen för motorfordon (nedan kallad obligatorisk trafikförsäkring).

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/103/EG av den 16 september 2009 om ansvarsförsäkring för motorfordon och kontroll av att försäkringsplikten fullgörs beträffande sådan ansvarighet (EUT L 263, s. 11) har kodifierats genom fem direktiv, vilka antagits i syfte att tillnärma medlemsstaternas lagar om obligatorisk trafikförsäkring.

4 Eftersom omständigheterna i det nationella målet emellertid inträffade före ikraftträdandet av direktiv 2009/103 utgörs de tillämpliga bestämmelserna av dessa fem direktiv, i synnerhet av rådets direktiv 72/166/EEG av den 24 april 1972 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om ansvarsförsäkring för motorfordon och kontroll av att försäkringsplikten fullgörs beträffande sådan ansvarighet (EGT L 103, s. 1; svensk specialutgåva, område 6, volym 1 s. 111) (nedan kallat första direktivet) och tredje direktivet.

Första direktivet

5 För att underlätta resandes fria rörlighet mellan medlemsstaterna har det genom det första direktivet införts ett system, vilket grundar sig dels på avskaffandet av kontrollen av gröna försäkringskort i samband med att fordon passerar inre gränser i Europeiska unionen, dels på en skyldighet för varje medlemsstat att vidta de åtgärder som krävs för att skadeståndsansvaret vid fordonstrafik omfattas av en ansvarsförsäkring.

6 I artikel 3 i direktivet föreskrivs följande härom:

”1. … varje medlemsstat [skall] vidta de åtgärder som är nödvändiga för att fordon som är normalt hemmahörande inom dess territorium skall omfattas av ansvarsförsäkring. Försäkringens omfattning och villkor skall bestämmas inom ramen för dessa åtgärder.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att försäkringsavtalet skall täcka även följande:

— Förlust eller skada som orsakas inom en annan medlemsstats territorium, enligt där gällande lag.

…”

Tredje direktivet

7 Sjätte, sjunde tolfte och trettonde skälen har följande lydelse:

”Varje osäkerhet beträffande tillämpningen av första strecksatsen i artikel 3.2 i [första direktivet] bör undanröjas. All obligatorisk fordonsförsäkring skall omfatta hela [unionens] territorium.

I den försäkrades intresse bör dessutom varje försäkringsavtal vara sådant att en och samma premie ger det skydd som krävs i varje medlemsstat enligt dess lagstiftning eller det skydd som krävs i den medlemsstat där fordonet normalt är hemmahörande, om detta skydd är högre.

…

[Det första direktivet och rådets andra direktiv 84/5/EEG av den 30 december 1983 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om ansvarsförsäkring för motorfordon (EGT L 8, s. 17; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 90)] bör, med hänsyn till det som nu sagts, kompletteras likformigt.

Sådana kompletterande bestämmelser, som innebär ett ökat skydd för försäkrade och skadelidande, kommer att göra det lättare att passera [unionens] inre gränser och därmed underlätta genomförandet av den inre marknaden och dess funktion. Utgångspunkten bör därför vara ett starkt konsumentskydd.”

8 I artikel 2 i tredje direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att all [obligatorisk trafikförsäkring] skall

— på grundval av en enda premie och för hela avtalstiden omfatta hela gemenskapens territorium, även under perioder när fordonet befinner sig i andra medlemsstater under avtalstiden, och

— på grundval av denna enda premie tillförsäkra det skydd som krävs i varje medlemsstat enligt dess lagstiftning, eller det skydd som krävs enligt lagstiftningen i den medlemsstat där fordonet är normalt hemmahörande, om detta är högre.”

Litauisk rätt

9 I artikel 10.1 i lagen om obligatorisk ansvarsförsäkring för fordon (Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas) av den 14 juni 2001 (Žin., 2004, no 100-3718), med rubriken ”Ett försäkringsavtals tillämpningsområde”, föreskrivs följande:

”Vad gäller obligatorisk ansvarsförsäkring för fordon eller det skydd som följer av denna lag om detta är högre, medför försäkringsavtalet för ett fordon som är normalt hemmahörande inom Republiken Litauens territorium eller gränsförsäkringen, när den enda (samlade) premien har betalats, det skydd som krävs enligt lagstiftningen i varje medlemsstat under hela avtalstiden, även under perioder när fordonet befinner sig i andra EU-medlemsstater. Det försäkringsavtal för ett fordon som är normalt hemmahörande inom Republiken Litauens territorium, enligt vilket det gröna kortet har utfärdats, medför även ett försäkringsskydd i de tredje länder som anges på kortet.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

10 Den 24 november 2008 ingick Litaksa och BTA två avtal om obligatorisk trafikförsäkring som var ämnade att omfatta Litaksas skadeståndsansvar för två av dess fordon under perioden 25 november 2008–24 november 2009. I de relevanta avtalen föreskrevs att fordonen endast skulle användas till transport av personer eller varor inom Litauen. Litaksa ålades enligt avtalen dessutom en skyldighet att på förhand underrätta BTA om bolaget avsåg att använda fordonen under en längre period än 28 dagar i en annan medlemsstat eller för att transportera personer eller varor i den andra medlemsstaten samt en skyldighet att av denna anledning betala en tilläggspremie.

11 Under 2009 var de två fordon som ägs av Litaksa inblandade i trafikolyckor som inträffade i Förenade kungariket och i Tyskland utan att Litaksa på förhand hade underrättad BTA om att det avsåg att använda fordonen i de medlemsstaterna.

12 BTA ersatte de skadelidande vid olyckorna och väckte därefter talan vid Kauno miesto apylinkės teismas (distriktsdomstolen i Kaunas) för att förplikta Litaksa att ersätta hälften av den ersättning som utbetalts till de skadelidande, eftersom BTA ansåg att Litaksa inte hade iakttagit de aktuella avtalsklausulerna, enligt vilka Litaksa ålades att underrätta BTA om det avsåg att använda sina fordon i en annan medlemsstat.

13 Kauno miesto apylinkės teismas biföll i dom av den 30 juli 2012 BTA:s talan. Litaksa överklagade domen till Kauno apygardos teismas (regionaldomstol i Kaunas) som genom beslut av den 27 december 2012 delvis upphävde Kauno miesto apylinkės teismas dom på grund av att en del av BTAs fordringar på Litaksa hade preskriberats. Kauno apygardos teismas fastställde vidare den domen i den del Litaksa förpliktades att betala övriga fodringar till BTA, efter att i likhet med Kauno miesto apylinkės teismas ha funnit att ett åsidosättande av klausuler i ett avtal om obligatorisk trafikförsäkring kan motivera att försäkringstagaren krävs på betalning av en del av den ersättning som utbetalats av försäkringsgivaren. Litaksa överklagade till Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauens högsta domstol).

14 Enligt Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kräver prövningen av Litaksas överklagande att det först prövas huruvida parterna i ett avtal om obligatorisk trafikförsäkring får komma överens om att tillämpa en annan premie beroende på om det fordon som avtalet gäller endast används inom den medlemsstats territorium där det är normalt hemmahörande eller om det används inom hela unionens territorium.

15 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas har i detta hänseende påpekat att artikel 2 i tredje direktivet kräver att avtal om obligatorisk fordonsförsäkring, på grundval av en enda premie, omfattar hela unionens territorium. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vill därför få klarhet i huruvida det faktum att premiebeloppet skiljer sig beroende på det territorium där fordonet används strider mot den artikeln. Även om en sådan skillnad nämligen inte påverkar ersättningen till de skadelidande i en trafikolycka, eftersom de skadelidande erhåller ersättning oavsett inom vilken medlemsstats territorium trafikolyckan inträffar, kan skillnaden åsidosätta försäkringstagarens intresse, vars skydd verkar utgöra ett av de mål som eftersträvas av artikel 2 i tredje direktivet. Det finns nämligen en risk för att avtalet om obligatorisk fordonsförsäkring inte omfattar hela unionens territorium i den mening som avses i artikeln om försäkringsgivaren vid en olycka som inträffar i en annan medlemsstat än den som avses i avtalet kan vända sig mot försäkringstagaren för att återkräva en del av den ersättning som utbetalats till de skadelidande. Enligt Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ska det slutligen fastställas huruvida det faktum att premiebeloppet skiljer sig beroende på det territorium där fordonet används utgör ett hinder för det mål om fri rörlighet för varor och personer som eftersträvas med första och tredje direktivet, samt den allmänna icke-diskrimineringsprincipen.

16 Mot denna bakgrund beslutade Lietuvos Aukščiausiasis Teismas att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen.

”1) Ska artikel 2 i tredje direktivet tolkas så, att parterna i ett avtal om obligatorisk trafikförsäkring inte har rätt att komma överrens om en territoriell begränsning av försäkringsskyddet för försäkringstagaren (att tillämpa en annan försäkringspremie beroende på det territorium där fordonet används – antingen i hela den Europeiska unionen eller endast i Litauen), trots att försäkringsskyddet för de skadelidande inte begränsas, det vill säga, att definiera användningen av fordonet utanför Litauen i en annan medlemsstat i Europeiska unionen som en faktor som ökar försäkringsrisken, i vilket fall en ytterligare försäkringspremie ska betalas?

2) Ska principen om fri rörlighet för personer och fordon i hela Europeiska unionen och den allmänna likhetsprincipen (icke-diskriminering) i den Europeiska unionen tolkas så, att de utgör hinder för en överenskommelse mellan parterna i ett avtal om obligatorisk trafikförsäkring, genom vilket försäkringsrisken är kopplad till den territoriella användningen av fordonet?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

17 Den hänskjutande domstolen vill genom sin första fråga få klarhet i huruvida artikel 2 i tredje direktivet ska tolkas så, att en premie som varierar beroende på om det försäkrade fordonet endast ska användas inom den medlemsstats territorium där fordonet är normalt hemmahörande eller inom hela unionens territorium motsvarar begreppet ”enda premie” i den mening som avses i den bestämmelsen.

18 Enligt artikel 2 i tredje direktivet ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att all obligatorisk trafikförsäkring på grundval av en enda premie och för hela avtalstiden ska omfatta hela unionens territorium, även under perioder när fordonet befinner sig i andra medlemsstater under avtalstiden. Medlemsstaterna ska dessutom enligt den artikeln vidta de åtgärder som är nödvändiga för att den obligatoriska trafikförsäkringen på grundval av denna enda premie tillförsäkrar det skydd som krävs i varje medlemsstat enligt dess lagstiftning, eller det skydd som krävs enligt lagstiftningen i den medlemsstat där fordonet är normalt hemmahörande, om detta är högre.

19 Det framgår av ordalydelsen i artikel 2 i tredje direktivet att varje obligatorisk trafikförsäkring som motprestation till betalningen av en enda premie ska erbjuda ett försäkringsskydd som omfattar hela unionens territorium.

20 Den skyldighet som åläggs medlemsstaterna förstärks dessutom genom det krav som anges i samma artikel, enligt vilket skyddet ska gälla för hela avtalstiden, även när fordonet befinner sig i andra medlemsstater än den där det är normalt hemmahörande.

21 Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i huruvida en obligatorisk trafikförsäkring uppfyller kraven i unionsrätten, i synnerhet artikel 2 i tredje direktivet, under sådana omständigheter som de som är i fråga i det nationella målet där försäkringsgivaren som motprestation till den första premie som försäkringstagaren betalat åtar sig att ersätta de skadelidande i de olyckor som det försäkrade fordonet varit inblandat i, oavsett inom vilken medlemsstats territorium olyckorna inträffar, men kan vända sig mot försäkringstagaren för att få hälften av den utbetalade ersättningen betald när olyckorna har inträffat inom en annan medlemsstats territorium än den där det aktuella fordonet är normalt hemmahörande.

22 Det ska därför fastställas huruvida bestämmelserna i artikel 2 i tredje direktivet om den enda premien och försäkringsskyddets territoriella omfattning endast avser förhållandet mellan försäkringsgivaren och den skadelidande eller även förhållandet mellan försäkringsgivaren och försäkringstagaren.

23 Vid tolkningen av en unionsbestämmelse ska enligt domstolens fasta praxis inte enbart dess ordalydelse beaktas utan även det sammanhang i vilket bestämmelsen förekommer och det mål som eftersträvas med den lagstiftning som den utgör en del av (dom Csonka m.fl., C–409/11, EU:C:2013:512, punkt 23 och dom Vnuk, C–162/13, EU:C:2014:2146, punkt 42).

24 Domstolen påpekar i detta hänseende att tredje direktivet ingår i det system som inrättats genom det första direktivet och som rör tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om obligatorisk fordonsförsäkring.

25 Unionslagstiftaren har genom detta system ålagt varje medlemsstat en skyldighet att – om inte annat följer av de undantag som tydligt definierats – säkerställa att ägare eller innehavare av fordon som är normalt hemmahörande inom medlemsstatens territorium ingår ett avtal med ett försäkringsbolag för att garantera vederbörandes skadeståndsansvar för nämnda fordon, åtminstone upp till de gränser som följer av unionsrätten (dom Csonka m.fl., EU:C:2013:512, punkt 28).

26 Enligt detta system kompletterar det tredje direktivet, såsom framgår av det tolfte och trettonde skälet, bland annat det första direktivet på ett likformigt sätt och avser inte enbart att öka skyddet för de skadelidande vid olyckor som orsakats av ett fordon utan även att öka skyddet för försäkringstagarna samt att underlätta passage av unionens inre gränser och därmed underlätta genomförandet av den inre marknaden och dess funktion. Utgångspunkten i detta avseende bör vara ett starkt konsumentskydd.

27 Enligt det sjunde skälet i tredje direktivet är det i synnerhet i försäkringstagarens intresse att medlemsstaterna vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att varje försäkringsavtal är sådant att en och samma premie ger det skydd som krävs i varje medlemsstat enligt dess lagstiftning eller det skydd som krävs i den medlemsstat där fordonet normalt är hemmahörande, om detta skydd är högre.

28 Det ska dessutom påpekas att en försäkringstransaktion, enligt en allmän uppfattning, kännetecknas av att en försäkringsgivare åtar sig att, mot förskottsbetalning av en premie, tillhandahålla försäkringstagaren den prestation som parterna kom överens om när avtalet ingicks för det fall försäkringsrisken skulle förverkligas (dom CPP, C–349/96, EU:C:1999:93, punkt 17 och dom Skandia, C–240/99, EU:C:2001:140, punkt 37).

29 Domstolen finner med hänsyn till omständigheterna och nämnda målsättningar att bestämmelserna i artikel 2 i tredje direktivet om den enda premien och försäkringsskyddets territoriella omfattning inte endast avser förhållandet mellan försäkringsgivaren och den skadelidande utan även förhållandet mellan försäkringsgivaren och försäkringstagaren. Bestämmelserna innebär i synnerhet att försäkringsgivaren som motprestation till försäkringstagarens betalning av den enda premien i princip påtar sig risken för att ersätta de skadelidande vid en eventuell olycka som det försäkrade fordonet är inblandat i och det oavsett inom vilken unionsmedlemsstats territorium fordonet används och var olyckan inträffar.

30 Härav följer att en premie som varierar beroende på om det försäkrade fordonet endast ska användas inom den medlemsstats territorium där fordonet är normalt hemmahörande eller inom hela unionens territorium inte motsvarar begreppet ”enda premie” i den mening som avses i artikel 2 i tredje direktivet. En sådan skillnad strider nämligen mot det som föreskrivs i den artikeln, eftersom försäkringsgivarens påtagande av den risk som följer av att fordonet används utanför den medlemsstats territorium där det är normalt hemmahörande villkoras av att en tilläggspremie betalas.

31 Av det ovan anförda följer att den första tolkningsfrågan ska besvaras enligt följande. Artikel 2 i tredje direktivet ska tolkas så, att en premie som varierar beroende på om det försäkrade fordonet endast ska användas inom den medlemsstats territorium där fordonet är normalt hemmahörande eller om det ska användas inom hela unionens territorium inte motsvarar begreppet ”enda premie” i den mening som avses i den artikeln.

Den andra frågan

32 Med beaktande av svaret på den första frågan saknas det anledning att besvara den andra frågan.

Rättegångskostnader

33 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Artikel 2 i rådets tredje direktiv 90/232/EEG av den 14 maj 1990 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om ansvarsförsäkring för motorfordon, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/14/EG av den 11 maj 2005 ska tolkas så, att en premie som varierar beroende på om det försäkrade fordonet endast ska användas inom den medlemsstats territorium där fordonet är normalt hemmahörande eller om det ska användas inom hela Europeiska unionens territorium inte motsvarar begreppet ”enda premie”, i den mening som avses i den artikeln.

Underskrifter